

Svećenik - kontemplativac

Dvije pomirene dimenzije svećeničkoga života: akcija i kontemplacija

“Što smo s Crkvom jače povezani, to smo jače povezani s Duhom Svetim koji Crkvu oživljuje. Što više ljubimo Crkvu, to više ljubimo onoga čije je ona Tijelo, našega Gospodina Isusa Krista”.
Charles de Foucauld

1. Kriza akcije ili kriza kontemplacije?

U *Crkvi u svijetu, XXXIV (1999) br. 2*, objavljeni su rezultati socioreligijskog istraživanja raznih vidova vjerskog života u franjevačkim provincijama Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Istraživanja, koja je objavio Neven Duvnjak, vršena su među vjernicima, ali i među franjevkama i franjevcima pripadnicima provincija na području Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Nas nadasve zanimaju rezultati istraživanja među redovnicima, premda ih je na upite odgovorilo relativno malen broj (njih 90 iz sedam provincija).

Spomenuto istraživanje obuhvatilo je razne vidove redovničkog života i djelovanja: odnos prema biskupu, odnos prema drugim redovničkim zajednicama, mjesto molitve, život u zajednici itd. Nama su zanimljiva osobito dva središnja pitanja koja su, čini mi se, usko povezana. Naime, pitanje duhovnog života te pitanje krize vlastitog redovničkog (svećeničkog) života.

Na pitanje *“Što posebno ugrožava duhovnost redovnika?”*, 55,6 % redovnika odgovara *vlastita duhovna neozbiljnost*; 33,3 % *preveliki aktivizam*; 32,2 % *duh vremena*; 23,3 % *neosjetljivost za potrebe i probleme drugih ljudi*; 18,9 % *zaokupljenost zajednice materijalnim stvarima*; 13,3 % *politizacija i folklorizacija pastoralnog djelovanja*; 1,1 % *nešto drugo*.

Na upit o razlozima napuštanja redovništva, a pretpostavljam i svećeništva, 38,9 % je kao razlog navelo *potrebu za obiteljskim životom*; 36,7 % *nesnalaženje u osobnim krizama*; 11,1 % *pomanjkanje vjere i duha žrtve*; 5,6 % *neslaganje s poglavarima*, 1,1 % *osobni neuspjeh kao redovnika* te 1,1 % *nešto drugo*.

Vjerujem da bi se, na spomenuta dva pitanja, dobili jako slični odgovori da se je istraživanje provelo i među dijecezanskim svećenicima, odnosno među svećenicima pastoralcima. No, time bi se samo konstatiralo stanje, ali ne i utvrdili uzroci toga stanja. Naime, odgovor da *vlastita duhovna neozbiljnost* i *preveliki aktivizam* ugrožava *vlastitu duhovnost*, za sobom povlači i pitanje: *Otkuda ta neozbiljnost? Što je uzrok prevelikom aktivizmu? Koji su prioriteti u pastoralu itd.?* Ili odgovor da je *nesnalaženje u osobnim krizama* jedan od najvećih razloga napuštanja vlastitog zvanja, povlači i pitanja: *Odakle te osobne krize i kakve su? Na koji način su tražena rješenja za te krize? Je li se učinilo sve da kriza, umjesto da vodi do napuštanja zvanja, postane novi momenat osobnoga duhovnoga rasta i poleta?*

Odgovori na ova, nova postavljena pitanja nisu laki i jednoznačni, jer je svaki ‘slučaj’ poseban i jedincat kao što je neponovljiva i jedinstvena osoba koja postaje ‘slučaj’. Ipak, zbog sličnosti stila života i posla kojeg obavljaju, čini se da su uzroci kriza koje pogađaju svećenike dosta slični. U ovom našem kratkom razmišljanju ne želimo niti možemo obraditi sve moguće uzroke krize svećeničkog života. Želimo se ukratko zaustaviti na krizi koja prozlaži iz poteškoća svećeničke duhovnosti. Ili još preciznije rečeno, želimo progovoriti o krizi koja se rađa u napetosti između svećenikove molitve i djelovanja, tj. napetosti akcije i kontemplacije.

Veliku poteškoću u svećeničkom duhovnom životu predstavlja rascjep između njegova aktualnog duhovnog stanja i ideala duhovnog života kojeg bi svećenik htio ostvariti. Ovaj rascjep je često posljedica prevelike zauzetosti svećenika na raznim područjima pastoralnog djelovanja koje posvema iscrpljuju njegove snage i energije. U biti ova prevelika pastoralna zauzetost ukorijenjena je u jedan duhovni problem koji se ponekad zove “hereza dobrih djela”. Radi se naime o krypto-pelagijanizmu koji više stavlja naglasak na sama djela, nego na Božju milost. Svećenik zaboravi da je ‘poslan’ obaviti posao koji mu je povjeren te da iza njega stoji netko Drugi. Temeljna pogreška svećenika koji upadnu u ovu zamku vlastitog pastoralnog djelovanja jest da su zaboravili milosnu dimenziju kršćanskog, svećeničkog života i Gospodinovu riječ da bez Njega ne možemo ništa učiniti (usp. Iv 15,5).

Istini za volju, cjelokupno crkveno ozračje pogoduje ovoj “herezi”. Naime, sami svećenici, a i viši crkveni poglavari, kao da više cijene onaj vidljivi posao (gradnju crkve, župne kuće i sl.) od “nevidljivoga” (ispovijedanje, duhovno vodstvo vjernika, pohađanje bolesnika itd.). Često se svećenici, “dobri graditelji”, za protekli rad nagrađuju većim župama u kojima eventualno treba još nešto izgraditi ili obnoviti. Na taj način stvara se kod samih svećenika mišljenje da je uspješan onaj svećenik koji je “nešto izgradio”. To dakako vodi do natjecanja u graditeljstvu, odnosno svećenici si još za života nastoje podići što veći spomenik. No, to i ne bi bilo toliko loše kada ne bi zbog toga trpjela župna zajednica kojoj je uskraćena dostatna i dobra pastoralna briga (propovijedi, ispovijedi, duhovno vodstvo, rad s ministrantima, s mladima itd.). Trpi dakako i duhovni život samog svećenika koji se često puta ne može nositi s nastalim “građevinskim” problemima i koji, zbog nagomilanih poslova, zanemaruje vlastiti duhovni život. O stresu zbog nagomilanih problema i posljedicama samoga stresa da ne i govorimo.

Brojni svećenici su u vlastitom životu izokrenuli benediktinsko načelo *ora et labora* u vlastito *labora est ora*. “Moj je posao moja molitva” - često i krivo znaju reći. Rad nije molitva. Rad je rad, a molitva je molitva. Ljudi s mora znaju jako dobro kako je teško veslati jednim veslom: čamac se okreće na jednom te istom mjestu, tj. vrti se u krug. Slično se događa i kod svećenika koji su sve sveli na rad: vrte se u začaranom krugu vlastitih projekata i ambicija te što se god brže vrte više im se manta. U vrtnji gube kontrolu nad “vozilom” te izlete, ispadnu iz kruga. Nažalost često puta padnu na krivi kolosijek.

Rješenje dileme “akcija ili kontemplacija” jest da dileme, kako ćemo vidjeti, uopće i nema. Svećenik bi jednostavno trebao, po mogućnosti napismeno, sastaviti listu prioriteta u vlastitom svećeničkom djelovanju. Što mu je u životu najvažnije? Čiji posao obavlja: vlastiti ili Božji te čiji kuću gradi: vlastitu ili Božju? Što Bog, koji ga poziva i šalje, misli o poslu kojeg obavlja i kako ga obavlja? Je li zaboravio da mu je prva zadaća *biti s Bogom i biti pred Bogom*? Odgovore na ova pitanja pokušati ćemo ponuditi pod slijedećim naslovom.

2. Kontemplativac u akciji

Temeljni crkveni dokumenat o svećeničkom životu i radu, *Presbyterorum ordinis*, naglašava da je potrebno da svećenik postigne jedinstvo i sklad u vlastitome svećeničkome životu i radu: “A prezbiteri - zapleteni i rastrgani premnogim dužnostima svoje službe - ne mogu a da se bez tjeskobe ne pitaju kako bi s vanjskom djelatnošću mogli spojiti u jedinstvo svoj unutrašnji život” (PO 14a). Sabor ističe da se to jedinstvo ne može postići samo vanjskim izvršavanjem pastoralnih obaveza ni samom praksom raznih pobožnosti, ma koliko one po sebi bile korisne (usp. PO 14a). Rješenje je u nasljedovanju primjera Isusa Krista, koji “uvijek ostaje počelo i izvor jedinstva njihova (tj. svećeničkog o.m.) života” (PO 14b). Jedinstvo svećeničkog života, tj. jedinstvo pastoralnog djelovanja i zahtjeva vlastite nutrine, svećenici će postići ako se povežu s Isusom Kristom u prihvaćanju Očeve volje i darivanju sebe samih

za povjerene im vjernike. Ivana Pavao II naglašava da je “nutarnje počelo, snaga koja oživljuje i vodi duhovni život prezbitera, ako je suobličen Kristu Glavi i Pastiru, *pastirska ljubav*, sudjelovanje na onoj istoj pastirskoj ljubavi Isusa Krista: (ona je) nezasluženi dar Duha Svetoga i u isto vrijeme zadaća i poziv na slobodni i svjesni odgovor prezbitera” (*Pastores dabo vobis*, 23). Bitni sadržaj pastirske ljubavi jest sebedarje, posvemašnje sebedarje Crkvi, tj. služenje povjerenjima braći vjernicima. Ova pastirska ljubav svoje izvorište i svoj vrhunac ima u euharistijskoj žrtvi, koja “predstavlja središte i korijen čitavog života prezbitera, tako da svećeničko srce ono što se zbiva na žrtvenom oltaru nastoji primjeniti na sebe” (PO14b).

Svećenici iz iskustva znaju kako je usljed brojnih pastoralnih obaveza teško dugo vremena ostati u ovom, gotovo mističnom, jedinstvu s Kristom. Stoga Sabor svećenicima preporuča brojna druga sredstva koja pospješuju i pomažu to jedinstvo: hranjenje Božjom Riječju (*lectio divina*), sakrament pokore, klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom, duhovna samoća i duhovno vodstvo, razmatranje te druge molitve i pobožnosti (usp. PO 18). Svećenicima se pred oči stavlja primjer samoga Gospodina koji je prije svake važne odluke molio, tj. nastojao u molitvi otkriti volju Oca nebeskoga. Ističe se i primjer blažene Djevice Marije, koja je pohranjivala Božju riječ u svoje srce te o njoj razmišljala i tako postajala sve poučljivija Duhu Svetome (usp. PO 18).

Sadržaj broja 18 dekreta *Presbyterorum ordinis* poziv je svećenicima na duboki kontemplativni život koji ne umanjuje niti spriječava njihovo pastoralno djelovanje. Istina je da je svećenički put svetosti iskreno i neumorno vršenje vlastitih dužnosti u Kristovu Duhu (usp. PO 13). No, istina je i to da svećenici stavljaju naglasak više na *iskreno i neumorno* vršenje povjerenih im dužnosti, a manje na vršenje tih dužnosti u *Kristovu Duhu*. A da bi se povjerena služba zaista događala u Duhu Svetome nužno je da svećenici postanu i budu osobe Duha, duhovne osobe. Drugim riječima potrebno je da postanu osobe molitve i dubokoga nutarnjega iskustva, tj. da postanu kontemplativci.

U svojoj biti ministerijalno svećeništvo je jedno zvanje na kontemplaciju. Ovo se može učiniti čudnim i gotovo nevjerojatnim, imajući u vidu mnoštvo obaveza i programa koje je svećenik svakodnevno dužan izvršiti. No, nije li Gospodin izabrao apostole ponajprije da budu s Njim, a potom da propovijedaju i izgone đavle (usp. Mk 3,14)? Nije li svećenik živa slika Krista Velikog Svećenika, Glave i Pastira Crkve koji po svećenicima nastavlja svoje poslanje spasenja u svijetu? Svećenik je Kristovo oruđe u svijetu. Biti trajno povezan s Kristom, biti s Njim istih misli i osjećaja (usp. Fil 2,5) ne samo po suobličenju koje proizlazi iz sakramenata krštenja i sv. reda, nego iz jedinstva života, tj. na temelju dubokog duhovnog iskustva, znači biti kontemplativac.

Biti kontemplativac znači u svakoj stvari nazrijeti Božju prisutnost; dopustiti Bogu da nas sobom ispuni; biti vjeran nadahnućima Duha Božjega; ne dopustiti da ijedna Božja riječ “padne na zemlju”, nego ih sabirati i čuvati u vlastitome srcu; znači dopustiti Bogu da me upotrijebi kao vlastito oruđe gdje, kad i kako On hoće. Znači vidjeti i promatrati svijet očima Raspetoga, tj. sve promatrati s ljubavlju. Gledati i sebe i svijet i Crkvu s ljubavlju Onoga koji ne uljepšava stvari ili ih prikriva, nego ih uzima na sebe te ih preobražava i otkupljuje. A to je zadatak kontemplacije: naučiti promatrati svijet Njegovim očima. Kontemplativac je mistik u akciji, u djelovanju, u davanju, u sebedarju. Riječ je o mistici apostolata. Poput majke Terezije koja je bila velika mističarka, kontemplativka, a istovremeno i velika misionarka, veliki apostol. I baš zato jer je bila velika kontemplativka bila je i velika misionarka. Barem su to njene vlastite riječi. Naime, puno puta je izjavila da snagu za vlastito poslanje crpi iz svakodnevnog klanjanja pred Presvetim. Na taj način Bog postaje stvaran i prisutan: Onaj koji jest! To dakako ima kao posljedicu veliko pouzdanje u Boga i veliki nutarnji mir koji udjeljuje nove snage i novu hrabrost za sučeljenje sa svakodnevnicom.

Za svećenike pastoralce ostaje uvijek aktualno i važno dominikansko načelo, formulirano od sv. Tome Akvinskoga: *contemplare et contemplata aliis tradere*, dakako ispravno shvaćeno i protumačeno. Istina je da, kada je riječ o pastoralcima, ovo načelo ne znači i ne treba značiti da je dobro pastoralno služenje samo rezultat usko shvaćene kontemplacije kao molitve/razmatranja te da svećenički duhovni život dolazi prije njegovih pastoralnih dužnosti. Svećenička duhovnost *jest* njegovo pastoralno služenje, a kontemplativnost bi trebala postati stil njegova življenja i odnosa prema drugima.

Svećenička kontemplativnost razvija se u nekoliko stupnjeva. Na prvom stupnju svećenik treba naučiti u poniznosti i prihvaćanju, toleranciji prikazivati Bogu sebe, svijet, Crkvu i druge ljude. Priznati i prihvatiti treba i vlastite manjkavosti, vlastitu nervozu, agresivnost, predrasude. Iskustvo nam svima kaže da je najteže promijeniti sebe. No, vjera mi kaže da me Bog "tolerira", da me prihvaća i ljubi. Trebam i ja tolerirati sama sebe, vlastiti nemir, nestrpljivost, živčanost itd. i to zato jer ih On tolerira. Prihvaćajući sebe postajemo mirniji, opušteniji i slobodniji.

Ovaj prvi stupanj kontemplacije je preduvjet da sebe, svijet, Crkvu i sve što nam je na srcu prikažemo Bogu, da sve stavimo u Boga. Na ovom drugom stupnju kontemplacije rađa se dijalog između svećenika i Gospodina. Na primjer, svećenik može reći: "Gospodine, budući da sve prihvaćaš i podnosiš, ja Ti to dajem. Ne želim ništa zadržati za sebe, sve je Tvoje i sve pripada Tebi. Sebe i sve svoje predajem Tebi". Ili nekim drugim sličnim riječima može izraziti ovaj čin predanja Gospodinu.

Navedeni čin predanja Gospodinu pomaže mi da se više otvorim Bogu, odnosno Bog mi pomaže da promatram stvari Njegovim očima. Uči me da uočavam i razlikujem bitno od nebitnoga, važno od nevažnoga: stvari koje su mi prije bile normalne sada mi postaju čudesne, a one koje su bile prevažne postaju beznačajne. Na ovom trećem stupnju događa se promjena perspektive gledanja: naime, učim promatrati svijet s Bogom, u Bogu i s Božjim očima. A najbolje se vidi iz perspektive Križa, iz perspektive Raspetoga. To je točka s koje svećenik treba promatrati sebe, svijet, Crkvu i druge ljude. I to je mjesto na koje Krist poziva svećenika.

Od navedenoga ide se korak dalje; naime potrebno je naučiti "gledati", zreti samoga Boga. Iskusiti i uočavati Božju prisutnost u nama samima, u drugima, u svijetu i u Crkvi. Postaje nam jasnija Božja prisutnost, Božje otajstvo. Osobito učimo prepoznavati lice Bogočovjeka koje je sve privukao sebi i sve pomirio u sebi. On nas susreće u bližnjemu, u djetetu, u starici, u ocu i majci; čak i u onima koji nam se ne sviđaju i koji nam možda otežavaju naš pastoralni rad. Iza svakog pogleda i lica krije se On: Raspeti i Usrksli koji me poziva i šalje da svojom, tj. Njegovom blagošću i ljubavlju svjedočim za Njega, svjedočim Njega.

3. "Nemam vremena!" - Pronađi vrijeme!

"Sve je to lijepo, ali neizvedivo" - može reći poštovani svećenik-čitatelj navedenoga. Naime, on - ponovit će jednu od najčešćih isprika - nema vremena za to. No, nije li i to samo jedna "jeftina" isprika? Nije li istina da smo vrijeme osobne molitve doista sveli na minimum minimuma, jer "nemamo vremena"? Nije rijetkost da svećenik zapusti i moljenje časoslova, da ne govorimo o osobnom razmatranju ili klanjanju, jer "nema vremena". Možda bi se trebali upitati imamo li vremena za cjelovečernje gledanje televizije ili za duge beskorisne razgovore o športu i politici. Tu lako nađemo potrebno vrijeme. No, nije li istina da vrijeme stvarno brže leti kada smanjimo trenutke naše osobne, kontemplativne molitve i da nam tada stvarno nedostaje vremena i za naš pastoral? Naprotiv, kada "gubimo" vrijeme u osobnoj, dubokoj molitvi pred licem Božjim događa se nešto čudesno: kao da se vrijeme umnaža, kao da duže

traje tako da sve stignem obaviti na vrijeme i puno kvalitetnije, nego inače. Naime, vrijeme provedeno s Bogom ispunja me ljubavlju i mirom koji se nužno prelijevaju na one koje susrećem i kojima sam poslan.

Jedna od glavnih poteškoća u duhovnosti suvremenih svećenika jest upravo nesposobnost da se pronađe dostatno vrijeme samoće i osobne molitve. Savjestan svećenik, osobito kada se nađe pod pritiskom pastoralnih zahtjeva, može lako zaboraviti da je kvaliteta njegova posla puno važnija od kvantitete te da većma treba nastojati ugoditi Bogu, a tek onda ljudima. Ono što vjernici traže u svećeniku više od bilo koje druge stvari jest duhovno vodstvo i model koji će im pomoći da upoznaju Gospodina te da pronađu osobni mir. Svećenik si jasno mora zacrtati prioritete u vlastitome pastoralnom djelovanju. Važno je saditi i graditi, ali *“ako Gospodin kuće ne gradi uzalud se muče graditelji”*. Temelje svega treba postaviti u Kristu. I ne zaboraviti: Krist bira svećenika da bude s Njim! Stoga je za svakog svećenika nužno da si organizira dan tako da ima dostatno vremena za molitvu, za razmatranje, za duhovno štivo. I to je nužni preduvjet jedne autentične svećeničke duhovnosti koja će biti zadovoljna u sebi a plodna prema drugima.

Neka mi bude dopušteno donijeti jedan konkretan primjer iz života svećenika, a kojeg donosi s. Briege McKenna u svojoj knjizi *Čudesna se događaju*, (“Duh i voda”, Jelsa 1995, str. 106-107). Sestra Briege opisuje primjer svećenika koji je pošao u Latinsku Ameriku, ponesen idejom da olakša siromaštvo tamošnjeg stanovništva. Zahvaljujući bogatim prijateljima gradio je klinike i škole. No, nakon desetak godina mukotrpnog “graditeljskog” rada, primjetio je da mnogi njegovi župljani prelaze k evangelicima. Potužio se je stoga nekom starijem vjerniku, koji je često bio uz njega, i koji mu odgovori: “Oče, načinili ste mnogo dobrih stvari. Veoma ste teško radili, ali niste nam donijeli Isusa, a mi trebamo Isusa”. Svećenik se je zastidio te shvatio da je njegova prva zadaća bila graditi kraljevstvo Božje, odnosno ljudima donijeti Isusa.

U situaciji tog svećenika nalaze se mnogi svećenici diljem Hrvatske, osobito u mjestima gdje su porušene crkve, kapele i župne kuće. Treba graditi i saditi, ali nikada ne zaboraviti da je svećenik ponajprije graditelj kraljevstva Božjega u dušama vjernika. Inače, može se dogoditi da se obnove i kuće i kapele i crkve, ali da ostanu prazne.

Zaključak

Ovih nekoliko nabacanih misli ne ispljuju temu. Svaki iskusniji svećenik jako dobro zna kako je velika i bremenita zadaća stjecanje jedinstva između pastoralnog djelovanja i zahtjeva vlastite nutrine. Često puta se osjećamo prazni i suhi. Naše nam se vlastite propovijedi, koliko se god trudili da ih dobro pripremimo, čine apstraktne, beživotne i besplodne, a naš nam se svećenički život čini banalnim i besperspektivnim. U takvom stanju duhovne suhoće, koje je često popraćeno iscrpljenošću zbog prevelikog materijalnog posla, nerazumijevanja župljana i poglavara i sl., jednom broju svećenika padnu na pamet kriva rješenja za vlastitu situaciju. Naime, pomisle da je za njih najbolje da napuste vlastito svećeničko zvanje. To je krivo rješenje! I to zbog nekoliko razloga.

Prvo, duhovni život, koji bi svojoj naravni i nutarnjoj dinamici trebao poznavati stalni napredak i rast, nažalost poznaje i padove, krize. No, kriza može postati dodatni poticaj na rast, ako je prihvatim i živim u poniznosti, u malenosti, očiju okrenutih prema Raspetome. Važno je razlučiti je li kriza plod moje nepromišljenosti (tada je teže izići iz nje) ili me Gospodin kuša kako bi me pripravio za još veće milosti. U oba slučaja jako je važno *biti vjeran!* *Biti vjeran* vlastitim pastoralnim dužnostima, koje trebamo, kako kaže Pismo, obavljati kao Gospodinu, a ne ljudima te *biti vjeran* vlastitoj molitvi (časoslovu, osobnim pobožnostima, pripravi na svetu misu itd.).

Potom, savjet je sv. Ignacija Lojolskoga: nikada u krizi ne donositi velike, životne odluke! Neka kriza potraje ne znam koliko dugo, treba biti strpljiv sa sobom te čekati vrijeme mira i rasvjetljenja te tek onda donijeti velike životne odluke. Naime, kada se radi pod pritiskom, a vrijeme krize je vrijeme pritiska, tada se redovito griješi!

Treće, treba se podsjetiti "svoje mladosti", odnosno onih blagoslovljenih trenutaka radosti i velikog nutarnjeg zadovoljstva, a koji su bili plod drugovanja s Gospodinom (u vrijeme bogoslovsko, mladomisničko ili kakvih duhovnih vježbi i sl.). U krizi, ti se trenuci čine nestvarni, kao privid, tlapnja i samoobmana. Ali ne! Oni su stvarno postojali te podsjećanje na njih može biti poticaj i svjetlo za izlazak iz krize. Sjećanje na te trenutke vodi nas i do sjećanja na one čine, odluke, molitve s naše strane koji su bili plod, ali i djelomični uzrok tih blagoslovljenih trenutaka. A to me vodi k obnavljanju, vraćanju tih čina, molitava, odluka; vodi me obraćenju!

Za kraj par savjeta, osobito mladim svećenicima: biti vjeran svakodnevnoj molitvi časoslova; uvijek se nastojati pripraviti za svetu misu kroz trenutke sabranosti i šutnje; svaki dan, osobito navečer, pronaći vrijeme za osobnu molitvu, po mogućnosti *lectio divina*; jednom tjedno, četvrtkom ili subotom, više vremena posvetiti molitvi te čitanju Svetoga Pisma i duhovnog štiva (to može biti i dobra priprava za propovijed), ali i rekreaciji; imati vremena za moljenje krunice; pronaći dobrog duhovnika te s njim razgovarati (jednom mjesečno ili po potrebi) o svojem nutarnjem životu, kako o krizama tako i o milosnim trenucima; često se i rado ispovijedati. Zadnje i, po mome mišljenju, najvažnije: provoditi više vremena pred Svetohraništem. Tu, pred Njim, događa se životna razmjena i razmjena života: Njemu darovati što je moje, a primiti što je Njegovo, tj. Njega sama! Tu se događa jedinstvo i životna povezanost Njega i mene. Tu najbolje shvaćam veličinu vlastitog zvanja i poslanja te postajem sve spremniji staviti se Njemu na raspolaganje! Neka tako i bude!